

Inbreng Staat van de Volkshuisvesting

Op 23 januari 2025 debatteert de commissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening over de Staat van de Volkshuisvesting. Wij zijn Dakloosheid Voorbij! en SamenThuis2030, twee samenwerkingsverbanden van onafhankelijke belangenbehartigers en mensen met ervaringskennis op het gebied van dakloosheid en jongerendakloosheid. We verenigen 12 organisaties en zetten ons in om dakloosheid in Nederland te voorkomen en te bestrijden.

Wij roepen de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening op om:

1. Regie te nemen bij het bestrijden van dakloosheid;
2. Neem de ETHOS-light definitie van dakloosheid als uitgangspunt voor maatregelen;
3. Zorg ervoor dat alle dakloze mensen met urgentie gehuisvest worden;
4. Zorg voor meer huisvesting voor mensen die uit de opvang stromen.

1. Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, neem de regie bij het bestrijden van dakloosheid

De gemene deler tussen alle dakloze mensen is dat het hen ontbreekt aan een thuis, terwijl een thuis het fundament is om een waardig leven op te kunnen bouwen. Dakloosheid is, kortom, primair een woonprobleem. Dit is het uitgangspunt van het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst Een Thuis (NAD); een gezamenlijk actieplan van de ministeries van BZK/VRO, SZW en VWS om dakloosheid uiterlijk in 2030 uit te bannen. Er is afgesproken dat we van opvang naar wonen gaan en vol inzetten op het voorkomen van dakloosheid.

Om de daadwerkelijke paradigmashift van opvang naar wonen te kunnen maken is het noodzakelijk dat het Ministerie van VRO een grotere mate van eigenaarschap, verantwoordelijkheid en commitment toont omtrent het dakloosheid dossier. Vooralsnog ontbreekt het hieraan en mede hierdoor dreigen we de ambitie van het NAD niet te halen. Dit gebrek aan verantwoordelijkheid en eigenaarschap van de Minister van VRO heeft namelijk ook zijn weerslag op lokaal niveau. Uit onze analyse van gemeentelijke beleidsplannen blijkt namelijk dat wethouders Wonen slechts sporadisch betrokken zijn bij de aanpak van dakloosheid. In slechts 10 van 36 gevonden plannen zijn (enkele) concrete acties te vinden die de omslag van opvang naar wonen laten zien.

Is de minister ook van mening dat dakloosheid primair een woonprobleem is?

Is de minister ook van mening dat er meer regie nodig is vanuit haar ministerie om de aanpak van dakloosheid tot een succes te maken? Zo ja, hoe vertaalt dit zich in concrete maatregelen?

Is de Minister ook van mening dat het voorkomen en bestrijden van dakloosheid een prioriteit moet zijn in woonbeleid?

Welke concrete maatregelen op het gebied van wonen kunnen we verwachten op de korte, middellange en lange termijn? Waar kunnen we de minister concreet aan houden? Hoe zal de effectiviteit van deze maatregelen op het verminderen en uitbannen van dakloosheid worden gemonitord?

2. Hanteer de ETHOS-light van dakloosheid als uitgangspunt

Dakloosheid wordt, ook in Nederland, gedefinieerd volgt de ETHOS-light definitie. ETHOS- staat 'European Typology of Homelessness and Housing Exclusion' en definieert dakloosheid als een gebrek aan volwaardige huisvesting. Dat behelst mensen die buiten slapen en in de opvang zitten, maar ook mensen die uit nood bij iemand op de bank of in een caravan of vakantiewoning verblijven. Ook worden mensen uit een gesloten instelling, of uit huis zullen worden gezet, zonder huisvestingsoplossing meegenomen.

Sinds 2022 zijn de Hogeschool Utrecht en Kansfonds tellingen aan het doen waarbij het aantal dakloze mensen per regio geteld wordt volgens de ETHOS-Light definitie. Uit de eerste twee rondes in 8 regio's blijkt dat ruim 40 procent van de getelde dakloze mensen jonger dan 27 jaar is, en dat het zelfs 1 op de 5 kinderen betreft. Vrouwen zijn een derde van het totaal. De meeste mensen (tenminste 70% van de getelde personen) slapen niet op straat of in de opvang, maar belanden in preciaire en uitzichtloze situaties waarin ze tijdelijk verblijven bij vrienden en familie, of in een stacaravan, vakantiehuisje, garage of auto. Dit is onveilig en instabiel, vooral voor kinderen. Kortom, dakloosheid is extreem divers. De "dakloze" bestaat niet.

Het nationaal actieplan dakloosheid stelt dat de ETHOS-Light definitie leidend is en maatregelen gericht moeten zijn op mensen in alle leefsituaties onder deze definitie. Dit is in het woonbeleid niet terug te zien. Dakloze mensen worden in het woonbeleid gereduceerd tot een aandachtsgroep. De definitie van deze aandachtsgroep is: mensen die in de opvang zitten en zorg nodig hebben. Dit gaat uit van een stereotype en niet kloppend beeld van dakloosheid. Maatregelen vanuit wonen, gericht op het bestrijden van dakloosheid, zijn dus gericht op een beperkt aantal dakloze mensen, bestendigen slechts het stereotype beeld en zijn derhalve ontoereikend om dakloosheid te voorkomen en bestrijden.

Is de Minister bekend met de ETHOS-Light definitie?

Is de Minister bereid om de ETHOS-Light definitie leidend te maken voor alle maatregelen vanuit wonen specifiek gericht op het voorkomen en uitbannen van dakloosheid? Zo niet, waarom niet?

3. Neem concrete acties voor huisvesting van dakloze mensen

Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting en verplichte urgentie

De Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting verplicht gemeenten een huisvestingsverordening op te stellen, inclusief een regeling voor verplichte urgentiecategorieën. In het concept van deze regeling worden dakloze mensen (wederom) gereduceerd tot mensen die uit de maatschappelijke opvang stromen. Wij dringen er langer op aan verplichte urgentie te verlenen aan iedereen die dakloos is volgens de ETHOS Light definitie.

Het hanteren van ETHOS Light als basis om urgentie te krijgen kan leiden tot een groot aantal mensen dat verplichte urgentie zou moeten krijgen. Wat ons betreft is dit een terechte zorg, maar geen reden om dit niet te doen. Integendeel, op deze manier wordt het probleem van dakloosheid daadwerkelijk zichtbaar en voelbaar. Hierdoor ontstaat meer politieke urgentie om hiervoor oplossingen te vinden. Het zou ook bevreemdend zijn om iets niet zichtbaar te maken, omdat men er dan ook iets mee moet doen. Op deze manier is het merendeel van de dakloze mensen al jaren onzichtbaar gemaakt.

Bovendien is het vreemd dat het NAD, ondertekend door de Minister van BZK/VRO, een paradigmashift van opvang naar wonen beoogt en verplichte urgentie plots afhankelijk wordt gemaakt van een verblijf in de opvang. Dit is tegenstrijdig beleid.

4. Huisvesting voor mensen uit de opvang

Ook voor de mensen die wel in de maatschappelijke opvang zitten zijn de huidige maatregelen onvoldoende. In de praktijk zien we dat de uitstroom uit de opvang beperkt is. In diverse steden is inmiddels een wachtlijst voor de noodopvang. We zakken in Nederland door een humanitaire ondergrens. Een belangrijke oplossing is het verbeteren van de uitstroom uit de opvang.

Om de uitstroom van de opvang te verbeteren dienen maatregelen ontwikkeld te worden die zich richten op het vergroten van het aanbod van huisvesting voor aandachtsgroepen. De tot nu toe ondernomen acties blijken onvoldoende bij te dragen aan de uitstroom van de opvang. Zo zijn er slechts in zeer beperkte mate woningen beschikbaar gesteld door de groep dakloze mensen via de regeling huisvesting aandachtsgroepen. Het daadwerkelijke aantal is inmiddels ook niet te controleren vanwege het gebrek aan up-to-date informatie in de monitor huisvesting aandachtsgroepen. Tevens is er geen zicht op de mate waarin huisvesting via deze regeling heeft geleid tot permanente en stabiele huisvesting. Veelal is de gerealiseerde huisvesting tijdelijk van aard, hierdoor bestaat een verhoogd risico op herhaalde dakloosheid. We pleiten er dan ook voor dat tijdelijke oplossingen gepaard gaan met uitzicht op structurele oplossingen en de mate waarin dit gebeurt ook wordt gemonitord.

Kan de Minister uitleggen hoe het verlenen van urgentie op basis van verblijf in de Maatschappelijke Opvang zich verhoudt tot de ambitie van het NAD om van opvang naar wonen te gaan?

Is de Minister bereid de Regeling Verplichte Urgentie te herzien zodat alle dakloze mensen onder de gemeenschappelijke en erkende definitie van dakloosheid, ETHOS-Light, verplichte urgentie krijgen? Zo nee, waarom niet?

Kan de Minister aangeven wanneer de monitor huisvesting aandachtsgroepen wordt aangevuld met informatie en data over de groep die uit de maatschappelijke opvang stroomt? Is er informatie over de mate waarin tijdelijke oplossingen daadwerkelijk hebben geleid tot structurele stabiele huisvesting?

Afsluitend

Dakloosheid is een oplosbaar probleem. Daarvoor is het cruciaal dat het Ministerie van VRO op rijksniveau en de afdelingen Wonen op lokaal niveau zich verantwoordelijk voelen voor het oplossen van dakloosheid en die verantwoordelijkheid ook daadwerkelijk gaan dragen. Daar is vooralsnog helaas geen sprake van. Er lijkt vooralsnog geen besef dat wonen de sleutel is om dakloosheid uit te bannen. Andersom is er duidelijk nog geen besef dat het succes van woonbeleid afhankelijk is van de mate waarin dakloosheid wordt bestreden.

We zijn uiteraard bereid onze punten en vragen verder toe te lichten in een gesprek. U kunt hiervoor contact opnemen met Nil Sendil (Nil@samenthuis2030.nl / 06 435 00 208).

Met vriendelijke groeten,

Namens de twee samenwerkingsverbanden,

Nil Sendil

